

Magyar Szabványügyi Hivatal MŰSZAKI IRÁNYELVEK	A GÉPÍRÁS SZABÁLYAI Jelek	MI 3495/1-86
		Az MSZ 3495/1-78 helyett
		T 70
Правила машинописи. Регистр		Regulations for typewriting. Signs
E Műszaki Irányelvek tárgya a betűk, a számok, az írás- és műveleti, valamint az egyéb jelek alkalmazása a gépírásban.		
1. ÁLTALÁNOS ELŐÍRÁSOK		
1.1. A kis és a nagy kezdőbetűk, a szavak, a jelek, a rövidítések, az idegen szavak és tulajdonnevek, az egybeírás és a különírás szabályai, a szavak sorvégi elválasztásának módja, valamint az írásjelek használata tekintetében a Magyar Tudományos Akadémia érvényes helyesírási szabályait kell alkalmazni.		
1.2. Ha a szöveg leírásához valamely jel nincs meg az írógép billentyűzetén, akkor az e szabványban megállapított összetett jeleket kell alkalmazni.		
2. A RÖVIDÍTÉSEK ÍRÁSA		
2.1. A rövidítések után betűköz nélkül általában pontot kell tenni.		
Példák:		
p. (pont), du. (délután), jún. (június), l. (lap), o. (oldal), kb. (körülbelül), Bp. (Budapest), stb. (s a többi), s. k. (saját kezével), ker. (kerület)		
2.2. Pont nélkül kell írni a mértékegységek jelét, a pénzfajták és az égtájak rövidítését, valamint az országnévek kódjait, továbbá a betűszókat és a szóösszevonásokat.		
Példák:		
cm (centiméter), l (liter), mm (milliméter), dl (deciliter), cm ² (négyzetcentiméter), t (tonna), f (fillér), Ft (forint), D (dél), Ny (nyugat), HU (Magyarország), CS (Csehszlovákia), MÁV (Magyar Államvasutak), MSZMP (Magyar Szocialista Munkáspárt), Ofotért (Optikai, Finommechanikai és Fotocikketek Értékesítő Vállalat), Keravill (Kerékpár, Rádió és Villamossági Kiskereskedelmi Vállalat)		
A jóváhagyás időpontja: 1986. április 6.		A közzététel időpontja: 1987. január

- 2.3. A rövidítésekhez, valamint a betűszókhöz és szóösszevonásokhoz kötőjellel kell kapcsolni a toldalékokat. Ilyenkor a toldalék mindig olyan alakjában járul a rövidítéshez, amilyenben az alapalakhoz kapcsolódna, tehát tekintetbe kell venni az illeszkedés és a hasonulás törvényeit, valamint ki kell írni az esetleges kötőhangokat.

Példák:

csüt.-ön

Bp.-en

jan.-i

nov.-re

ker.-tel

Ft-ot

mm-es

- 2.4. A szaktudományok területén különleges rövidítési eljárások alkalmazhatók. Ha a szövegben jelek (pl. vegyjelek) fordulnak elő, a szöveget vagy a megfelelő sort másfeles vagy kettes sorközzel kell írni, hogy a jelek ne zavarják az írás áttekinthetőségét.

Példák:

Az a oldalú négyzet területe a két oldal szorzata: a^2

Ennek a doboznak a felülete 42 cm^2 .

A szulfanilsav fehér kristályos por. Hideg vízben kevésbé, forró vízben mérsékelten oldódik.

Összegképlete $\text{C}_6\text{H}_7\text{O}_3\text{NS}$

Molekulasúlya: 173,19

3. KÖZ (BETŰKÖZ, SZÓKÖZ)

- 3.1. Közt kell hagyni minden kiírt vagy rövidített szó és az írásjelek után, valamint a gondolatjel előtt és után. A rövidítés pontja után azonban, ha a rövidítéshez kötőjellel toldalék kapcsolódik, nem kell közt hagyni.

Példa:

A leszállított áru fogyasztási cikkek forgalma - Bp.-en és vidéken egyaránt - emelkedett.

- 3.2. Nem kell közt hagyni több, egymást követő írásjel után vagy írásjelek között.

Példák:

%-os

§-ra

- 3.3. Az idézet végén levő pont, felkiáltójel vagy kérdőjel után az idézőjelet köz nélkül kell írni.

Példák:

"És mégis mozog a Föld!"

"Áll-e még az ősz Peterdi háza?"

- 3.4. Az egy fogalmat kifejező jelölések egyes részei közé nem kell köz.

Példák:

31/a

29/b

Az általános és középiskolai osztályok száma után pontot kell tenni. Az osztály betűjele köz után következik. (Az általános iskolai osztályok jelölésére az arab, a középiskolai osztályok jelölésére a római számok használatosak.)

Példák:

7. b

IV. A

- 3.5. A zárójelbe foglalt mondat végén levő pont, felkiáltójel vagy kérdőjel és a zárójel között nem szabad közt hagyni.

Példák:

(Ez nem így történt!)

(Állítólag ő is olvasta.)

4. AZ ÍRÁSJELEK ÍRÁSA

- 4.1. Pont, vessző, pontosvessző, kettőspont, kérdőjel, felkiáltójel

- 4.1.1. Ezek a jelek közvetlenül (köz nélkül) kövessék a szót vagy írásjelet.

Példák:

A két verseny független egymástól. Ez nem jó.

Elhatározták, hogy tesznek valamit.

Egy gondolat bánt engemet: ágyban, párnák közt halni meg.

Egy szó nyilallott a hazán keresztül, egy röpke szóban annyi fájdalom, éreztük, amint e föld szíve rezdül, és átvonaglik róna, völgy, halom.

Mi kék az ég!

4.1.2. A mondat végére eső rövidítés pontja a mondatot is lezárja.

4.1.3. Felsorolásban a szavak közé vessző kell, a felsorolás végén levő „stb.” elé azonban nem.

4.2. Kötőjelek, gondolatjel

4.2.1. Kötőjel

Köz nélkül kell használni a kötőjelet ott, ahol a helyesírási szabályok a közönséges írásban kötőjel alkalmazását írják elő.

Példák:

fi-a-tal

ház-ban

lajst-rom

pénztár-felülvizsgálat

köny-nyes

Konkoly-Thege út

Kossuth-díjas

ötezer-nyolcszázöt

bel- és külkereskedelem

4.2.2. Nagykötőjel

A gépirásban a nagykötőjel a kötőjelnek közvetlen egymás utáni kétszeri leütése.

A nagykötőjel előtt és után nem szabad közt hagyni.

Példák:

Erdey-Grúz--Schay: Elméleti fizikai kémia

Hadrovics--Gáldi: Magyar--orosz szótár

4.2.3. Gondolatjel

A gondolatjelet a gépírásban kötőjellel kell írni, a kötőjel előtt és után közt kell hagyni. Kezdő gondolatjelet nem szabad a sor végére vagy befejező gondolatjelet a sor elejére tenni.

Példa:

S lön új idő - a régi visszacsökkent -, erényben gazdag, tettben szaporá.

A vessző, a kettőspont stb. a gondolatjelet köz nélkül követi.

Megjegyzés:

A nyomdai kéziratban az MSZ 9651 értelmében a gondolatjelet két kötőjellel (nagykötőjelként) kell írni.

4.3. Idézőjel, félidézőjel

4.3.1. Idézőjel

Az idézőjelet az idézet előtt és után köz és soremelés nélkül kell írni.

Példák:

"Győzzön a jobb!"

"Ismerni a jót könnyebb, mint követni" - írta unokaöccséhez Kölcsey.

4.3.2. Félidézőjel (belső idézőjel)

A félidézőjelet hiányjellel kell jelölni.

Idézetben belüli idézet vagy cím esetén kell alkalmazni.

Példa:

Petőfi írta apjáról: "Szemében 'mesterségem' most is nagy szálla még, előítéletét az évek nem szüntették."

4.4. Zárójel, belső zárójel

4.4.1. Zárójel

A zárójeleket (a kezdő és befejező zárójeleket) a zárójelbe tett szöveg előtt és után szóköz alkalmazása nélkül kell használni.

Példák:

A szófajoknak (beszédrészeknek) többféle csoportosítása ismeretes.

Vannak olyan szavaink (pl. fagy, les, nyom stb.), amelyek igék is, névszók is.

4.4.2. Belső zárójel

A belső zárójelpárt – a zárójelbe tett szövegen belüli zárójeles szövegrészt – ferde törtvonal alkotja.

Példa:

Idézhetnénk még Gunda Béla (Sorsunk, /Pécs/ I. /1941/, 283-87.) véleményét is.

5. SZÁMÍTÁSI MŰVELETEK JELEI

5.1. A számítási műveletek jelei közt – a jel előtt és után – közt kell hagyni.

5.1.1. Az összeadás jele: +

Például:

$$7 + 12 = 19$$

5.1.2. A kivonás jele: – (kötőjel)

Például:

$$19 - 7 = 12$$

5.1.3. A szorzás jele a betű félmagasságában elhelyezett $\cdot$ (pont)
(Méretek megadásakor a kis x betű használata is megengedett.)

Például:

$$3 \cdot 4 = 12$$

$$a \cdot b = ab$$

$$4,5 \text{ m} \times 5,2 \text{ m} = 23,4 \text{ m}^2$$

5.1.4. Az osztás jele: : (kettőspont)

Például:

$$52 : 4 = 13$$

5.1.5. Az egyenlőség jele: =

Például:

$$52 : 4 = 13$$

5.2. A százalék jele: %

A szám és a százalék jele között nem szabad közt hagyni.

Példák:

25%

8% haszon

10%-os

15%-kal

5.3. Az ezrelék jele: o/oo

Kis o betű, ferdejel, két kis o betű köz nélkül.

A szám és az ezrelékjel között közt kell hagyni.

Példák:

2 o/oo

2 o/oo-es

5.4. A törtvonal jele: ferde törtvonal vagy vízszintes vonal.

5.4.1. Ferde törtvonalat kell alkalmazni folyamatos szövegben, általában az egy-két számjegyet tartalmazó tört esetén.

Példák:

1/2

3/4

4/25

5.4.2. Vízszintes vonalat hosszabb törtek esetében kell alkalmazni. A vízszintes vonalat a tört első számjegyénél kell kezdeni és az utolsóánál befejezni. A vízszintes vonalat az aláhúzó vonallal kell írni.

Példa:

$$\frac{850 \cdot 6}{25} = 34 \cdot 6 = 204$$

5.5. Az arányosság jele: : (kettőspont)

A jel előtt és után közt kell hagyni.

Példák:

Lépték 1 : 100 000

Keverési arány 3 : 5

6. EGYÉB JELEK

6.1. Az olyan jeleket, rövidítéseket, amelyek az írógép billentyűzetén nem találhatók, több betű vagy írásjel összekapcsolásával kell összeállítani.

Példa néhány jelre:

átmérő	Ø	nagy O - visszaváltó - ferdetörtvonal
ä	⌘	kis a - visszaváltó - idézőjel
cedille	ç	kis c - visszaváltó - vessző
cent	¢	kis c - visszaváltó - ferdetörtvonal
csillag	*	kis x - visszaváltó - kötőjel
dollár	\$	nagy S - visszaváltó - ferdetörtvonal
fok	12 ⁰	fél sorral emelt kis o (köz nélkül)
de:	12 °C	12 köz, fél sorral emelt o, nagy C
font sterling	£	nagy L - visszaváltó - kötőjel
egyenlőségjel	=	két kötőjel egymás alatt: kötőjel - visszaváltó hengerfék kikapcsolóval elfordítva - kötőjel
perc	'	hiányjel
hiányjel	'	fél sorral emelt vessző
másodperc	"	idézőjel
összeadójel	+	felkiáltójel - visszaváltó - kötőjel
paragrafus	§	kis s - visszaváltó - félsoros emelés kis s
pontosvessző	;	kettőspont - visszaváltó - vessző (gyengén ütve)

Ha nincs az írógépen zéró (nulla), 1-es szám, aláhúzó vonal, zárójel, ezek pótolhatók betűkkel, illetve jelekkel.

Például:

zárójel	/	ferde törtvonal
1-es szám	1	kis l betű
zéró (nulla)	0	nagy O betű
aláhúzóvonal	-	fél sorral sülyesztett kötőjel

- 6.2. Azokat a jeleket, amelyeket az írógép jeleivel nem tudunk előállítani, utólag kézzel kell beírni.

7. SZÁMOK, SZÁMCSOPORTOK ÍRÁSA

- 7.1. A számok írhatók betűvel, számjeggyel vagy ezek kombinációjával.

Ha a számokat betűvel írjuk, kétezerig minden szám nevét egybe kell írni, ezen felül csak a kerek ezreseket és a milliókat.

Példák:

tizennégy, nyolcszázkilencvenhat, ezerhétyszázhetvenkettő,
ötvenháromezer, hatvankétmillió stb.

Kétezeren felül, ha az ezres után a szám még folytatódik, az összetett számnevet a hátulról számított harmas számcsoporthoz kell tartoztatni, s a csoportok közé kötőjelet kell tenni.

Példák:

háromezer-tizenhét

negyvenhétezer-ötszázhatvanhárom

kétmillió-négy százkilencvenezer-ötszázharminc

Ha a számokat számjeggyel írjuk, az öt- vagy ennél többjegyű számok írásában a számjegyeket a hátulról számított hármassal kell tartoztatni, s az egyes csoportokat közzel (bankbizonylatokban ponttal) kell elválasztani egymástól.

Példák:

20 611, 357 864, 5 602 164

de: 710, 1552, 5826

A nagy számok kombinált megoldással is írhatók:

Példák:

3 milliárd 400 millió

5 millió 625 ezer

- 7.2. A nagy számok nevének rövidítése megengedett a következőképpen:

ezer	(10 ³)	E	Pl. 110 E	110 E Ft-tal
millió	(10 ⁶)	M	25 M	25 M Ft-ra
milliárd	(10 ⁹)	Mrd	8 Mrd	8 Mrd Ft-ért
billió	(10 ¹²)	Bi	9 Bi	2 Bi Ft-os
trillió	(10 ¹⁸)	Tri	1 Tri	1 Tri Ft-nyi

- 7.3. Az arab számokat az írógépen meglevő számjegyekkel kell írni.

Példák:

1978.

100 000

- 7.4. A tizedes tagolást vesszővel kell jelölni.

Példák:

0,50 Ft

0,08 Ft

7,50 mm

0,25 cm

0,003 kg

75,00 Ft

- 7.5. A nem tizedes tagolást ponttal jelöljük.

Példák:

15.00 h

16.05 órákor

- 7.6. A szövegben előforduló számot, ha az tizedes számjegyet nem tartalmaz, úgy kell írni, hogy a tizedes helyét külön nem kell jelölni. Ha a szövegben a forintösszeg nem tartalmaz fillért, helyét vesszővel és kötőjel leütésével is lehet jelölni a számoszlopok írásához hasonlóan.

Példák:

A belépőjegy ára 5 Ft.

A belépőjegy ára 5,- Ft.

Kérek egy 10 forintos okmánybélyeget.

- 7.7. Ha a pénzösszeget jelölő és betűkkel kiírt egész számhoz tizedes szám (fillér) kapcsolódik, a tizedes számot számmal kell leírni és törtvonallal (ferdejellel), valamint 100-zal kiegészíteni, ilyenkor a betűvel kiírt összeg nagy kezdőbetűvel írandó. A forint rövidítve nagy kezdőbetű (Ft), kiírva kicsi.

Példa:

105 809,75 Ft, azaz Egyszázötezer-nyolcszázkilenc 75/100 forint.

- 7.8. Előnyomott úrlapon (postai, bank- stb. nyomtatványokon) az összeg betűkkel való megismétlésére szolgáló ún. összegeket teljesen ki kell tölteni. Ezért a betűkkel kiírt számnév első betűje elé egyenlőségjelet kell tenni. Közvetlenül a számnév után annyi egyenlőségjelet kell köz nélkül leütni, hogy az a vonalzott összeget teljesen kitöltse.

- 7.9. A telefonszámban a számcsoportok közé kötőjelet kell írni, köz nélkül.

Példák:

113-600

478-202/101 má.

- 7.10. Az iktató- és hasonló jellegű számot ferdetörtvonallal vagy kötőjellel kell írni, és a végére pontot kell tenni.

Példák:

Iktatószám: 1 676/1986.

Iktatószám: 1676-86.

Hivatkozási szám: 187/1986.

- 7.11. Római számokat csak néhány hagyományos esetben szabad használni, valamint akkor, ha a római számnak az arab számmal szemben megkülönböztető szerepe van. A római számokat az írógépen levő nagybetűkkel írjuk. A római I-es szám váltós i (nagy i) betűvel írandó.

Példák:

XVIII. kerület

1974. évi IV. törvény

1985. évi I. törvény

- 7.12. A keltezés leírásában először az évet, majd a hónapot és a napot kell leírni. Az évszám és a nap megjelölése után pontot kell tenni. A kiírt hónap megjelölése után nincs pont. Ha a nap megjelöléséhez végződés kapcsolódik, a pont elmarad.

Példák:

1978. március 10.

1986. április 8-án

A keltezésnek csak számjegyekkel történő leírásakor az MSZ KGST 1363 előírásai szerint kell eljárni.

Példák:

1986 03 01

1986-03-01

19860301

1986.03.01.

- 7.13. Számoszlop és táblázat írásakor ügyelni kell arra, hogy a számok helyi értéküknek megfelelően kerüljenek egymás alá. Ha a forintösszeg nem tartalmaz fillért, helyét a szám után közvetlenül leütött vesszővel és kötőjellel kell jelölni.

Példa:

117 572,12 Ft

3 458,56 "

294,- "

121 324,68 Ft

Pénzértéket jelentő számcsoportok tagolása közzel történik.

Példa:

4 800,80 Ft

46 500,- "

624 600,- "

400 800,- "

1 076 700,80 Ft

Bankbizonylatokban:

1.076.700,80

8. KIEMELÉS, ALÁHUZÁS

- 8.1. Az aláhúzást az írógép megfelelő billentyűjével kell ütni. Az aláhúzás a kiemelt szöveg első betűje alatt, illetőleg a szöveg első betűje alatt, vagyis a szöveg vagy szám első jele alatt kezdődik, és az utolsó betűig, illetve jelig tart. Ha a kiemelt rész írásjellel végződik, akkor az aláhúzás az alatt ér véget.

Példák:

Budapest

Sátoraljaújhely

"Vigyázat!"

Budapest VI.

8.2. Az aláhúzást az összegezés jelzésére is használjuk (lásd a 7.13. szakaszt). Aláhúzható a végösszeget magyarázó szöveg (rövidítés) is.

8.3. Ha fontos szövegrészt kell kiemelni, akkor ez a folyamatos szövegben aláhúzással is történhet, az aláhúzás folyamatosságának megszakítása nélkül.

Példa:

A tanulmányok anyagát Kovács Pál foglalta össze.

8.4. A ritkítás azt jelenti, hogy a betűk között egy-egy közt kell hagyni.

A ritkítva írt szavak előtt és után két közt kell hagyni. A szavakhoz tartozó írásjeleket is közel kell írni, mintha betűk volnának. A kettős betűk is ritkíthatók, a számok viszont nem.

Példa:

Válaszunkat m á j u s l-jére kérjük.

8.5. Fontos szövegrész kiemelhető középre írással is. A középre írt szöveg előtt és után egy üres sort kell hagyni.

Példa:

Kérjük, hogy a megrendelt anyagokat a rendelésigazolásukban szereplő eredeti határidő szerint

1986. augusztus 31-ig

szállítsák vállalatunk telephelyére. Késedelem esetén kénytelenek leszünk kötbérigényünket érvényesíteni.

8.6. Kiemelés történhet végig nagybetűvel.

Példa:

MAGYAR

8.7. A kiemelési módokat össze is lehet kapcsolni.

Példa:

Ritkított írás, aláhúzás, végig nagybetűs kiemelés, középre írás:

S Z I L V I A

VÉGE